

KONFERENSIYALAR UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**I RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

MAY, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

<https://sp-press.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**I RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, 7-may

TOSHKENT-2025

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 137 bet.

DOI: <https://doi.org/10.47390/spro/i-res-konf-2025>

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz> | <https://sp-press.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 7-may, 2025-yil

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© “Sciences problems team” MChJ, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

BIOLOGIYA FANLARI

<i>Боймуродов Хусниддин, Пардаев Юнус, Хафизова Малика</i> APORRECTODEA ROSEA (SAVIGNY, 1826) ЁМҒИР ЧУВАЛЧАНГИНИНГ ТАРҚАЛИШИ ВА ЭКОЛОГИЯСИ.....	6-9
---	-----

-TEKNIKA FANLARI

<i>Инагамов Бобур</i> СИФАТ МЕНЕЖМЕНТИ ВА СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ СОҲАЛАРИДА АМАЛИЙ ТАЖРИБАГА АСОСЛАНГАН ТАЪЛИМНИ ШАКЛЛАНТИРИШ: ДУАЛ ТАЪЛИМ МОДЕЛИ: КОРХОНА ВА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК.....	10-13
--	-------

TARIX FANLARI

<i>Umarov Sardor</i> GERMANIYANING ILMIY-MADANIY TARAQQIYOTIDA O'ZBEKISTON VA GERMANIYA XALQ DIPLOMATIYASI DOIRASIDAGI HAMKORLIGINING O'RNI	14-21
<i>Suyarov Maxmudjon</i> ELLINIZM DAVRIDA YUNON YOZUVINING O'RTA OSIYODAGI MAHALLIY TILLARGA TA'SIRI	22-27

IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madartov Bahrom</i> PAXTA TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	28-31
<i>Mahsudov Muzaffar</i> DIGITAL TRANSFORMATION AS A CATALYST FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	32-35
<i>Axmedov Latayibxon</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA O'Z KAPITALI HISOB TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	36-39
<i>G'afurova Dilshoda</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	40-43

FALSAFA FANLARI

<i>Danabayev Xurshid</i> KAMBAG'ALLIK TUSHUNCHASINING IJTIMOY – FALSAFIY MOHIYATI.....	44-47
<i>Norliyev Rustam</i> INSON VA JAMIYAT O'RTASIDAGI MUVOZANAT: IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL	48-51

FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdubannoyeva Aziza</i> PSIXOLINGVISTIK TAHLIL METODLARI	52-54
<i>Abdumajitov Khurshid</i> THE PHENOMENON OF ANTONYM IN THE LEXICON OF SUMMER SPORTS IN ENGLISH AND UZBEK.....	55-57

<i>Asqaraliyeva Dilshoda</i> O'ZBEK XALQ MAQOLLARIDAN MUMTOZ ADABIYOTDA FOYDALANISH VA ULARNING TARBIYAVIY-AXLOQIY XUSUSIYATLARI	58-60
--	-------

<i>Исматова Наталья</i> ИСТОКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ОБРАЗА ИСТОРИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61-65
--	-------

YURIDIK FANLAR

<i>Холов Утқир</i> ҚОНУНИЙ КУЧГА КИРГАН СУД ХУЖЖАТЛАРИНИ ЯНГИ ОЧИЛГАН ҲОЛАТЛАР БЎЙИЧА ҚАЙТА КЎРИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	66-69
--	-------

<i>Otamirzayev Oybek</i> YER OSTI SUVLARI HOLATIDA HUQUQIY BIR NAZAR.....	70-73
--	-------

<i>Ergashova Shahrizoda</i> TRIPS VA WIPO SHARTNOMALARI DOIRASIDA RAQAMLI AKTIVLAR HUQUQIY MAQOMINING EVOLYUTSIYASI	74-76
---	-------

<i>Burxonov Shahzod</i> XALQARO MEHNAT TASHKILOTI VA UNING XALQARO MEHNAT STANDARTLARINI ISHLAB CHIQISHDAGI O'RNI	77-80
---	-------

PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Haqberdiyev Baxtiyor</i> O'QUV FAOLIYATI TAMOIYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR	81-83
--	-------

<i>Исмагилова Мадинабону</i> НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО И ЗАРУБЕЖНОГО ИНТЕРЬЕРНОГО ДИЗАЙНА	84-86
--	-------

<i>Olimov Talat</i> O'QITUVCHILARDA MEDIASAVODXONLIK KO'NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	87-89
--	-------

<i>Kamolova Umida</i> O'QUVCHILARDA ESTETIK DIDNI SHAKLLANTIRISHDA POETIK TAHLILLAR	90-92
--	-------

TIBBIYOT FANLARI

<i>Tursunova Laylo, Qilichov Sherbek</i> SURUNKALI BUYRAK KASALLIKLARI BOR BEMORLARDA ARTERIAL GIPERTENZIYANING RIVOJLANISH MEKANIZMI VA BUYRAKLARNING FUNKSIONAL FAOLIYATIGA TA'SIRI	93-102
--	--------

<i>Сафоева Саломат</i> КЛИНИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ ПАЦИЕНТОК С ПОЛИКИСТОЗОМ ЯИЧНИКОВ АССОЦИИРОВАННЫМ С ГИПОФУНКЦИЕЙ ЩИТОВИДНОЙ ЖЕЛЕЗЫ	103-106
---	---------

<i>Ergashev Bekzod</i> JINSIY XROMOSOMALARDA GENLARNING ANORMAL KO'RINISHI	107-112
---	---------

Jurayeva Gulasalxon

REVMATOID ARTRIT BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA SURUNKALI BUYRAK KASALLIKNING
RIOVLANISH XAVF OMILLAR, KASALLIKNING TARQALGANLIGI VA BUYRAKLAR
ZARARLANISH VARIANTLAR 113-121

Ro'zumbetova Safura, Umarova Zamira

PODAGRIK NEFROPATIIYADA BUYRAKLARNING SHIKASTLANISH MEXANIZMI 122-127

FARMATSEVTIKA FANLARI

Shakirova Dinora, Xabibullayeva Shoir

DETERMINATION OF THE ANTIMICROBIAL EFFECT
OF DRIED RASPBERRY LEAVES 128-132

PSIXOLOGIYA FANLARI

Bekmuratova Xalima

ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI AKADEMIK LITSEY O'QUVCHILARIDA KASBIY MOTIVATSIYANI
SHAKLLANTIRISH: IJTIMOIIY MUHITNING TA'SIRI 133-136

IQTISODIYOT FANLARI

PAXTA TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Madartov Bahrom Kuvandikovich

Toshkent davlat Agrar universiteti professori

Annotatsiya. Paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobi tizimlari, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, boshqaruv hisobi tizimlarining modernizatsiyasi, paxta to'qimachilik klasterlari korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobini takomillashtirish tahlil etilgan. Shuningdek, paxta to'qimachilik klasterlari korxonalari iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobining samaradorligiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar hamda milliy iqtisodiyotda paxta to'qimachilik klasterlari iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobini takomillashtirish yo'nalishlari va paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobini keng yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy xavfsizlik, klasterlari, boshqaruv hisobi, tamoyillar, takomillashtirish yo'nalishlari, samaradorlik.

DIRECTIONS FOR IMPROVING MANAGEMENT ACCOUNTING IN COTTON TEXTILE CLUSTERS

Madartov Bahrom Kuvandikovich

Professor of Tashkent State Agrarian University

Abstract. An analysis of management accounting systems in cotton-textile clusters was conducted, production efficiency was increased, management accounting systems were modernized, and management accounting was improved to ensure the economic security of cotton-textile cluster enterprises. Also widely covered are the main factors influencing the effectiveness of management accounting in ensuring the economic security of enterprises of the cotton textile cluster, as well as the directions for improving management accounting in ensuring the economic security of enterprises of the cotton textile cluster in the country's economy, management accounting in the cotton textile cluster.

Keywords: enterprise, economic security, clusters, management accounting, principles, directions for improvement, efficiency.

DOI: <https://doi.org/10.47390/spro/i-res-konf-2025-5>

Kirish. Paxta to'qimachilik sanoati dunyodagi eng yirik va strategik ahamiyatga ega sanoat tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Bu sanoat sohasi, ayniqsa paxta yetishtirish va to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish bilan shug'ullanuvchi mamlakatlar iqtisodiyoti uchun muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun, paxta to'qimachilik klasterlarining samaradorligini oshirish va ularning raqobatbardoshligini ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Bunda boshqaruv hisobining roli beqiyos, chunki u resurslardan oqilona foydalanish, xarajatlarni optimallashtirish va moliyaviy samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Boshqaruv hisobi, asosan, klasterlarda qaror qabul qilish jarayonlarini yaxshilashga qaratilgan bo'lib, ishlab chiqarishdan tortib, savdo va marketinggacha bo'lgan jarayonlarni qamrab oladi. Samarali boshqaruv hisobi tizimi klasterning ichki faoliyatini aniqlab, kuchli va zaif tomonlarini belgilab, kerakli strategik o'zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi.

Bunday tizimlar klasterlarning bozordagi o'zgaruvchan sharoitlarga moslashuvchanligini oshirish va ularning umumiy iqtisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodologiyasi: Tadqiqotni o'tkazish jarayonida tizimli yondashuv va quyidagilardan foydalanildi: usullar: monografik, muammo holatini o'rganishda, nazariy umumlashtirish, xulosalarni qayta ishlash, tavsiflash, mavhum-mantiqiy tahlil qilish usullaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar: Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobi tizimlari, global bozor talablariga mos keladigan mahsulotlarni ishlab chiqarish va yetkazib berish jarayonini optimallashtirish uchun zarur. Mazkur tizimlar ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarishda transparentlikni oshirib, hisobot berish sifatini yaxshilaydi va bu orqali investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarning ishonchini mustahkamlaydi. Shuningdek, boshqaruv hisobi tizimlari strategik rejalashtirish jarayonlarini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi, chunki ular iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va xarajatlarni kamaytirish yo'llarini ko'rsatib beradi [1:78].

Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobi tizimlari klasterlarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslarni tejash va ekologik barqarorlikni ta'minlashga yordam berishi mumkin. Bu tizimlar klasterlarning ichki hamda tashqi muhit bilan bog'liq munosabatlarini strategik rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi.

Bu esa, o'z navbatida, ularning umumiy iqtisodiy faoliyatini kuchaytiradi va uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini shakllantirishda yordam beradi. Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda bu tizimlar orqali mahsulot sifatini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini ko'tarish va ekologik me'yorlarga muvofiqlikni ta'minlash mumkin. Shuningdek, bu jarayonlar klasterlarning moliyaviy va boshqaruv tizimlarini optimallashtirishga hamda ularni jahon iqtisodiyoti tizimiga tezroq va samaraliroq integratsiyalashuvini tezlashtirishga yordam beradi. Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda klasterlarda amalga oshirilayotgan boshqaruv hisobi tizimlarining modernizatsiyasi mahalliy iqtisodiyotning o'sishi va jahon bozorlarida o'z o'rnini mustahkamlashga yordam beradigan strategik ahamiyatga ega.

Bunday tizimlar mahsulotlarning sifatini nazorat qilish, ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish va ekologik standartlarga rioya qilishni ta'minlash orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi [2:48]. Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobini takomillashtirish masalasida xalqaro tajribalarning o'rganilishi muhim ahamiyatga ega. Klasterlarning rivojlanishi va boshqaruv hisobi sistemalarining optimallashtirilishi bo'yicha qator olimlar tomonidan tadqiqotlar olib borilgan.

Korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobini takomillashtirish, jahon miqyosidagi yetakchi sanoat mamlakatlari tajribasiga tayangan holda, samarali yo'llardan biri hisoblanadi. Amerika, Yaponiya va Germaniya kabi davlatlar sanoat klasterlarini boshqarishda ilg'or va samarali mexanizmlarni yaratgan bo'lib, ularning tajribasi boshqaruv hisobini rivojlantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Amerika Qo'shma Shtatlaridagi to'qimachilik klasterlari boshqaruv hisobida innovatsiya va raqamlashtirishga katta e'tibor qaratadi. AQShda boshqaruv hisobi orqali klaster faoliyatini samarali nazorat qilish, ma'lumotlarni real vaqtda tahlil qilish va qarorlar qabul qilish jarayonini avtomatlashtirishga yo'naltirilgan. AQSh tajribasi shuni ko'rsatadiki, klasterlarning samarali boshqaruvi uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish juda muhim [3:53].

Germaniyada to'qimachilik sanoati klasterlarida boshqaruv hisobi yuqori darajadagi standartlashtirish va integratsiyaga ega. Germaniyada klaster ishtirokchilari o'rtasidagi yaqin hamkorlik va ma'lumotlarning shaffofligini ta'minlash orqali boshqaruv hisobini takomillashtirish yo'llari yo'lga qo'yilgan. Germaniya tajribasi shundan iboratki, tartib va standartlarga asoslangan boshqaruv hisobi klasterlarning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga yordam beradi.

Amerika, Yaponiya, Germaniya va Turkiyaning paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobini takomillashtirishga bo'lgan yondashuvlari va ularning samaradorlikka ta'siri yoritib berildi. AQSh raqamlashtirish va avtomatlashtirish orqali tezkor va samarali boshqaruvga e'tibor qaratadi. Bu esa, klasterlarning umumiy samaradorligini oshirishga imkon beradi. Yaponiya "Kayzen" usuli orqali doimiy yaxshilanishga yo'naltirilgan bo'lib, bu resurslardan samarali foydalanish va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga olib keladi[4:227]. Ushbu xususiyatlardan kelib chiqib paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobining samaradorligiga ta'sir qiluvchi asosiy omillarni ajaratib olish mumkin bo'ladi. Mazkur omillarni Amerika Qo'shma Shtatlari, Yaponiya, Germaniya, Turkiya davlatlari misolida ko'rib o'tadigan bo'lsak farqli va umumiy jihatlar mavjud.

Germaniyada esa, boshqaruv hisobida standartlashtirish va integratsiyaga asoslanib, ma'lumotlarning shaffofligi va klasterlar faoliyatining uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Turkiyada texnologik innovatsiyalar va boshqaruv amaliyotlarining modernizatsiyasi orqali klasterlarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va resurslardan samarali foydalanishga imkon beradi. To'qimachilik sanoati klasterlarini shakllantirishda davlat tomonidan qo'llanilishi mumkin bo'lgan to'rtta asosiy yo'nalish mavjud.

Milliy iqtisodiyotda paxta to'qimachilik klasterlari iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobini takomillashtirish yo'nalishlari. Paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobini takomillashtirish bugungi kunda sanoatning samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Boshqaruv hisobining samarali tashkil etilishi, klasterlarning barqaror rivojlanishini ta'minlashda, ularning iqtisodiy natijalarini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, paxta to'qimachilik klasterlarida boshqaruv hisobini takomillashtirish uchun davlat tomonidan qo'llanilishi mumkin bo'lgan bir qator vositalarni ko'rib chiqish zarur[5:129]. Ushbu yo'nalishlardagi ishlarni tashkil etish va amalga oshirish paxta to'qimachilik yo'nalishidagi davlat siyosatining asosiy maqsadini ifodalaydi. Bir vaqtning o'zida ushbu yo'nalishlarning barchasi yuzasidan ham qarorlar qabul qilinishi mumkin.

Xulosa. Paxta to'qimachilik klasterlari korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobini takomillashtirishda ushbu davlatlarning tajribasi muhim o'rin tutadi. Ulardan o'rganish va moslashtirish orqali O'zbekistondagi paxta to'qimachilik klasterlarini yanada samarali va barqaror qilish mumkin. Paxta to'qimachilik klasterlari korxonalar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda boshqaruv hisobi faqat operatsion zarurat emas, balki moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va barqaror o'sishga erishish uchun strategik vosita

hisoblanadi. Xarajatni boshqarish, budget nazorati va moliyaviy prognozlash kabi omillar bu klasterlarning bozor o'zgarishlariga samarali javob berish qobiliyatini belgilaydi.

Paxta to'qimachiligi sanoati bozorda tez o'zgaruvchan sharoitlarga, xom ashyo narxlarining o'zgarishiga yoki iste'molchilarning xohish-istaklariga tez moslashuvchan bo'lishi kerakligi bilan xarakterlanadi, bu esa nozik boshqaruv hisobining muhimligini yanada oshiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Bekmuradov A.Sh., Yang Son Bae. Development strategy of the textile industry in Uzbekistan. Cluster approach. — T., 2006. – 247
2. Bergman E., Feser E. Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applications.
3. Пилипенко И.В. Конкурентоспособность стран и регионов в мировом хозяйстве: теория, опыт малых стран Западной и Северной Европы, М, 2005.
4. Баскакова, О.В., Сейко, Л.Ф. Экономика предприятия (организации): учебник для бакалавров / О.В. Баскакова, Л.Ф. Сейко. — М.: Дашков и К, 2015. — 370 с.
5. Гавриленко, Н.И. Маркетинг: учебное пособие / Н.И. Гавриленко. — М., Берлин: Директ-Медиа, 2015. — 194 с.